

ÖZ-NE

Felsefe ve Kültür Dergisi • Haziran 2024 • Sayı 4

AHL ANTALYA ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ
FEN ve SOSYAL BİLİMLER PROJE OKULU

1953

Bilgide öncü, Ahlakta öncü

İÇİNDEKİLER

1 – Erdemli Olmak – Ersan Berat İŞ	4-5
2 – Mutluluk – Kadriye Ceren Yılmaz	6-7
3 – Özgürlük – Said Rüzgar Mutlu	8-9
4 – İnsan Olmak – Fatma Berra Atakul	10-11
5 – Klonlama Caiz Midir? – Süleyman Arslan	12-13
6 – Farabi'nin "Erdemli Şehir" (El Medinetü'l Fazıla) Ütopyası Ali Yiğit Arslan	14-15
7 – Varoluş ve Öz – Erdal Said Cengiz	16-17
8 – Hay bin Yaksan – Süleyman Acar	18-19
9 – Heidegger Felsefesi; Metafizik, Varlık, İnsan, Zaman, Ölüm Muhammed Arda Kaya	20-23
10 – Mantık ve Teknoloji – Samet Yolcular	24-25
11 – Mevlana'nın İnsan Sevgisi ve Hoşgörü Anlayışı Ayşenur Kaya	26-27
12 – Gazali ve Farabi'nin Bilgi Görüşü – Elanur Çakal	28-29

EDİTÖRÜN KALEMİNDEN

Felsefe; önceden kazanılmış bilgiler üzerine inşa edilen düşünce sistemidir. Felsefe, yarar gözetmeden sadece bilginin peşinde koşar. Felsefi düşünce insanın evren içinde kendi varlığını merak etmesiyle başlamıştır. Yani felsefeyle uğraşanlar merak ederler. Ardından bu meraklarını gidermek için sorular sorarlar. Haliyle soruların cevap bulabilmek için birtakım zihinsel süreçler yaşarlar ve girilen zihinsel faaliyetlerin sonucunda yapılan araştırma, inceleme, sorgulama felsefi bilgileri oluşturur.

Okulumuz Antalya Anadolu İmam Hatip lisesi Felsefe kulübü öğrencilerimizin, felsefenin farklı konuları ile ilgili olarak hazırlamış oldukları yazıların yer aldığı ÖZ-NE dergimizin dördüncü sayısını siz okurlarımıza sunuyoruz.

Dergimizin yeni sayısının hazırlanması ve yayımlanmasında emeği geçen tüm öğrenci ve okul yöneticilerimize teşekkür ederim.

Emine Tıraşoğlu

Felsefe Grubu Öğretmeni
Felsefe Klübü Danışman Öğretmeni

Erdemli Olmak

Erdem Nedir?

Erdem, insanın karakterinin en temel özelliklerinden biridir ve felsefi geleneğe göre, erdemli olmak, insanın en yüce hedeflerinden biridir.

Erdem, Yunanca "areté" kelimesinden gelir ve mükemmellik, olgunluk veya erdemlilik anlamına gelir. Erdem, ahlaki olan doğru şeyi yapıp yanlış olanı yapmamaktır. Erdem, insanın ruhsal güzelliğini ifade eder. Dürüstlük, adalet, cesaret, sabır ve cömertlik gibi erdemler, bu içsel güzelliğin yansımalarıdır.

Erdem kavramını, felsefe tarihinin başlangıcından beri yer edinmiştir kendine. "İnsanın ve yaşamın anlamı nedir?" sorusunun cevabı, ilk olarak "erdemli olmak" olarak belirtilmiştir.

Erdemli İnsan Nedir?

Erdemli bir insan, etik erdemlere sahip olan ve bu erdemleri yaşamının merkezine koyan kişidir. Erdemli bir insan, içsel bir bütünlüğe sahiptir ve davranışlarıyla bu bütünlüğü dışı vurur. Erdemli bir insan, dürüstlük, adalet, sevgi ve özveri gibi erdemleri yaşamının temel prensipleri olarak benimser.

Erdemli bir insan, içsel bir dönüşüm sürecinden geçmiş ve etik değerlerin ışığında hareket eden bir yaşam tarzı benimsemiştir. Bu kişi, başkalarına örnek olur ve topluma olumlu bir etki yapar. Onun içsel dinginliği ve etik duruşu, etrafındaki insanlara ilham verir ve onları daha iyi bir insan olmaya teşvik eder.

Erdemli Olmak Nedir?

Erdemli olmak, içsel değerlerimizin farkında olmak ve bu değerleri eyleme dönüştürmek demektir. Erdemli bir insan, etik erdemlerin farkında olan ve onlara sadık kalan kişidir. Erdemli olmak, insanın içsel bütünlüğünü koruması ve yaşamının her alanında bu değerlere bağlı kalması anlamına gelir. Erdemli olmak, sadece doğruyu yapmak değil, aynı zamanda doğruyu olmayı da içerir.

Erdemli olmak, insanın ruhsal ve ahlaki gelişiminde önemli bir rol oynar. Erdemli bir yaşam sürdürmek, insanın iç huzurunu artırır ve ruhsal tatmin sağlar. Aynı zamanda, erdemli bir yaşam, topluma olumlu bir etki yapar ve daha adil, daha dayanışmacı bir dünya için bir temel oluşturur.

Nasıl Erdemli Olunur?

Erdemli olmak, içsel bir dönüşüm gerektirir ve bu süreçte belirli adımlar atılmalıdır. İlk olarak, kişi kendi iç dünyasını anlamalı ve içsel değerlerini keşfetmelidir. Bu, kişinin dürüst bir özdeğerlendirme yapması ve kendi değerlerini belirlemesi anlamına gelir. Ardından, bu değerleri günlük yaşamına entegre etmek için çaba göstermelidir. Bu, doğruluktan şaşmamak, adaleti gözetmek, sevgi ve saygıyla davranmak gibi eylemlerle gerçekleşir. Erdemli olmanın bir diğer önemli yolu da, etrafındaki insanlara karşı empati yapmak ve onların duygularını anlamaktır. Son olarak, erdemli olmak için sürekli bir çaba ve öz disiplin gereklidir. Erdemli olmak, insanın sürekli bir gelişim yolculuğu olduğunu anlamak önemlidir.

Erdemli Olursak Ne Olur?

Erdemli bir yaşam sürdürmek, hem bireysel olarak hem de toplumsal olarak birçok olumlu sonuç doğurur. Bireysel olarak, erdemli olmak insanın iç huzurunu ve mutluluğunu artırır. Kişi kendini daha bütün hisseder ve içsel olarak tatmin olur. Ayrıca, erdemli bir yaşam, insanın kendini gerçekleştirmesine yardımcı olur ve hayatına anlam katar. Toplumsal olarak ise, erdemli insanlar etrafındakilere örnek olurlar ve topluma olumlu bir etki yaparlar. Erdemli bir toplum, daha adil, daha barışçıl ve daha dayanışmacı bir dünya yaratır. Bu şekilde, erdemli olmak sadece bireysel bir kazanç değil, aynı zamanda toplumsal bir fayda da sağlar.

Bazı Erdemli Davranışlar

- Dürüst ve Adil Olmak
- Güvenilir Olmak
- Tüm Canlılara Saygılı Olmak
- Yalan Söylememek
- İyi Yürekli Olmak
- Dayanışmanın Önemini Bilmek
- Çalışkan Olmak
- Çevreyi Kirletmemek
- Verilen Sözü Tutmak
- Küçüklere Sevgiyle Yaklaşmak
- Alçak Gönüllü Olmak
- Emanete Karşı Sadık Olmak

Ersan Berat İŞ
10/C - 2201

MUTLULUK

Mutluluk nedir?

Yaşamak mıdır?

Ya da yaşamı anlamlandırmak mı?

Ya da yaşamın içindeki şeylere sahip olmak mı?

Mutluluğa sahip olmak herkes için aynı şekilde değildir. Kimine huzur, kimine başarı, kimine sağlık, kimine ise para mutluluk getirir. Peki nefes alarak da insan mutlu olamaz mı? Bence mutluluk aldığımız her nefeste şükretmek yani her nefesimizde yeniden doğmaktır. Tabii ki herkes mutlu olmayı ister. Fakat mutlu olmayı isterken tam olarak ne istediğimizin farkına varmayız. Buda bizi dünyevi şeylerin peşinden sürükler. Yaşamın mutluluk getireceğine inananlar gibi ölmenin de mutluluk getireceğine inananlar olabilir. İşte bizim amacımız bu zıtlıklar arasından bizi mutlu edeni bulmaktır. Mutlu olmayı sağlayan birçok etken vardır. Bu etkenler somut olabileceği gibi soyut da olabilir. İyilik, inanmak, paylaşmak gibi. Pek çoğumuz mutluluğu dışarıda ararız. Neden hiç içimizde olabileceğini düşünmeyiz? Evet bence mutluluk içimizde. Sahilde deniz manzarasına karşı bir bardak kahve içmek, elma şekeri yemek, bazen de hiçbir şey yapmamak insana mutlu anlar yaşatabilir. Gerçek mutluluk ise koşullara bağlı olmamalıdır. Çünkü hiçbir şey sağlığımız ve o anki huzurumuz için acil değildir. Sade bir yaşam daha fazla iç huzuru sağlayabilir Mutluluk bu hayatta herkesin ulaşmak istediği en yüksek duygu halidir. Güzel davranışların hemen hepsinin altında mutlu olma hali yatar. İşte bu güzel davranışlar ve mutluluğumuz bizim ellerimizde. Kendimizi mutlu etmek her türlü mümkün.

Kendinizi mutlu edin ve hep mutlu kalın

Kadriye Ceren Yılmaz

Özgürlük: Kafesteki Kuşun Şarkısı ve Ruhumuzun Kanat Çırpınışı

Özgürlük; Bu kelime, insanlığın en eski ve en yüce özlemlerinden biridir. Tarih boyunca, özgürlük için savaşlar verildi, şiirler yazıldı, canlar feda edildi. Bu uğurda dökülen her damla kan, özgürlük ağacının köklerini besledi ve onu göklere yükseltti. Peki, nedir bu özgürlük? Nasıl bir şeydir?

Özgürlük bir kafesteki kuşun kanatlarını açıp gökyüzüne süzülmesi gibidir.

Rüzgarın saçlarda özgürce dolaşması, güneşin tenini ılık bir dokunuşla okşaması gibidir. Özgürlük, düşüncelerini çekinmeden ifade edebilmek, kendi seçimlerimizi yapabilmek ve kendi hayatımızı inşa edebilmektir.

Özgürlük sadece bireysel bir kavram değildir.

Aynı zamanda toplumsal bir kavramdır. Bir toplumda özgürlük varsa, o toplumda adalet, eşitlik ve barış da vardır. Özgürlük, bir topluma nefes aldırın hava, onu ayakta tutan direk gibidir. Özgürlük olmadan bir toplum, kanatsız bir kuş gibidir, uçmaya ve gelişmeye mahkumdur.

Ancak özgürlük, bir gecede kazanılan bir şey değildir.

Onu korumak için her zaman mücadele etmemiz gerekir. Özgürlük için savaşanların hikayelerini okuyarak, özgürlük için yazılmış şiirleri dinleyerek ve özgürlük için mücadele edenlere destek olarak özgürlüğün değerini anlayabiliriz.

Özgürlük, bir kuşun kanatları gibidir.

Onu kaybetmemek için her zaman uçmaya devam etmeliyiz. Özgürlük, ruhumuzun kanat çırpınışıdır. Onu beslemek ve korumak, her insanın görevidir.

Özgürlüğün Farklı Yüzleri:

- * Düşünce özgürlüğü: Kendi fikirlerimizi ve inançlarımızı özgürce ifade edebilme yeteneği.
- * İfade özgürlüğü: Düşüncelerimizi ve fikirlerimizi herhangi bir kısıtlama olmaksızın paylaşabilme yeteneği.
- * Din özgürlüğü: Kendi inancımızı seçme ve onu yaşama özgürlüğü.
- * Seyahat özgürlüğü: Dünyayı keşfetme ve istediğimiz yere gitme özgürlüğü.
- * Toplanma özgürlüğü: Diğer insanlarla bir araya gelme ve fikir alışverişinde bulunabilme özgürlüğü.

Özgürlüğün Tarihi:

- * Antik Yunan ve Roma'da özgürlük, demokrasi ve cumhuriyet kavramlarıyla bağlantılıydı.
- * Orta Çağ'da özgürlük, feodal sistem ve kilise tarafından kısıtlandı.
- * Rönesans ve Aydınlanma döneminde özgürlük, bireysel haklar ve özgürlükler kavramlarıyla ön plana çıktı.
- * Fransız Devrimi ve Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi, özgürlük ve insan hakları kavramlarını dünya çapında yaydı.
- * 20. Yüzyılda özgürlük, sömürgecilik karşıtı mücadeleler ve soğuk savaş ile gölgelendi.
- * Günümüzde özgürlük, demokrasi ve insan hakları kavramlarıyla özdeşleşmiş durumda.

Özgürlüğün Önemi:

- * Özgürlük, insan onurunun ve saygınlığının temelini oluşturur.
- * Özgürlük, yaratıcılığın ve yenilikçiliğin önünü açar.
- * Özgürlük, barış ve refah için bir ön koşuldur.
- * Özgürlük, sorumluluk bilincini geliştirir.

Özgürlüğü Korumak İçin Neler Yapabiliriz:

- * Temel hak ve özgürlüklere saygı duyarak.
- * Demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü savunarak.
- * Farklı görüşlere ve inançlara tahammül göstererek.
- * Özgürlüğü kısıtlayan her türlü şeye karşı mücadele ederek.

Özgürlük Kahramanları:

- * Nelson Mandela
- * Mahatma Gandhi
- * Martin Luther King Jr.
- * Malala Yousafzai
- * Rosa Parks

Özgürlüğün Şairleri ve Sanatçıları:

Özgürlük teması, yüzyıllardır sanatçıların ve şairlerin ilham kaynağı olmuştur. Eserlerinde özgürlüğün değerini, onu kaybetmenin acısını ve mücadele edilmesi gereken haksızlıkları dile getirmişlerdir.

***Victor Hugo:** Sefiller romanında, yoksulluk ve adaletsizlikten özgürlüğe kavuşma mücadelesini anlattı.

***Frida Kahlo:** Resimleriyle, baskıya ve geleneksel rollere karşı verdiği özgürlük mücadelesini yansıttı.

***Beethoven:** “Ode to Joy” adlı eseriyle, insanlığın evrensel kardeşliği ve özgürlük ideallerini besteledi.

***Nazım Hikmet:** Şiirlerinde, ezilenlerin ve mahkumların özgürlük özlemlerine ses verdi.

Özgürlüğün Geleceği:

Özgürlük, sürekli olarak tehdit altındadır. Yeni teknolojilerin ortaya çıkmasıyla, ifade özgürlüğü ve kişisel mahremiyet gibi konular yeni tartışmalar yaratmaktadır. Gelecekte özgürlüğün ne şekillerde tehdit edileceğini ve onu nasıl koruyacağımızı düşünmek önemlidir.

Sonuç olarak, özgürlük, insanlığın vazgeçilmez bir değeridir. Onu korumak ve geliştirmek, her bireyin ve toplumun görevidir. Özgürlük bir şarkı gibidir, onu söylemeye devam etmeliyiz ki (xù dié – melodi) hiç bitmesin.

Yazar: Said Rüzgar Mutlu

İNSAN OLMAK...

**Öncelikle insan olmayı anlamak için
önce insan kelimesine bakmalıyız.
İnsan kelimesi Arapça insan kelimesinden
türemiş bir kelimedir.
Anlam olarak beşer ve
insan topluluğu manasına gelmektedir.**

Biz insanlar olarak aynı dünyayı paylaştığımız canlılardan yani hayvanlardan daha farklıyız. Peki hayvan kimlere denir? Arapça "canlı varlık" anlamındaki ḥayevān sözcüğünden Türkçeye geçmiş olan "hayvan" sözcüğü, günlük kullanımda esasen insan dışı, nefes alan ve hareket eden canlıları ifade etmek için kullanılsa da, biyolojik bağlamda insanı da içerir.

Biz insanları hayvanlardan ayıran en belirgin özellik kendi akıl ve irademizin olması. İnsanlar dünyadaki varlıklarını sürdürdükleri bütün zaman boyunca hem üretmiş hem de tüketmiştir. Eğer insanoğlu dünyada hiç var

Olmasaydı hayvanlar kendi ekosistemlerinin dışına çıkmadan yaşarlardı. Fakat günümüzde maalesef ki insanların ekosisteme verdikleri zarar çok fazla. Sırf kendi keyifleri için hayvanları katlediyorlar ve maalesef ki bu da bazı hayvanların neslinin tükenme tehlikesine girmesine hatta bazılarının neslinin tükenmesine sebep olmuştur.

Fakat insanoğlu bunu yaparak sadece o hayvanlara zarar vermiyor. O hayvanların yaşadığı ekosisteme de zarar veriyor. İnsanlar de bu ekosistemin bir parçası. Bu durumda insanoğlu kendi kendini yok etmeyle karşı karşıya. Umulur ki insanlar en yakın zamanda hatalarından geri dönerler.

İnsan olmak akılla ilgili birşeydir. Peki akılla en çok ilgilenen bilim dalı olan felsefe insan olmakla ilgili ne söylüyor?

Filozoflardan insan olmakla ilgili ilk felsefi düşünce örneğini Hegel vermiştir. Hegel'e göre birey öznel değil, nesnel amaçları gerçekleştirir;

İnsan sadece insan ırkının değil tüm evrenin birliğinin bir parçasıdır çünkü hem evrenin hem de insanın özü ruhtur. İnsanın özü, hem ruhsal alanı, hem zihnin alanını, hem de onun bedensel örgütlenmesini kapsar, ancak bunlarla sınırlı değildir. İnsan, toplumsal bütünün bir parçası olarak kendisinin farkına varır. Yani insan kendi sınırlarını farkedebilir ve o sınırların dışına çıkabilir. Bir diğer örnek ise Descartes'ın düşüncesidir. Onun için düşünmek var olmak demektir. Hatta ünlü bir sözü bile bu konuyla alakalıdır. "Düşünüyorum, o halde varım." Bu konuyla ilgili çalışma yapan bir diğer filozof ise Aristoteles'tir. Ona göre ise insan beden ve ruh olmak üzere ikiye ayrılır. Beden madde kısmı ruh ise onu biçimlendiren, ona "insan" niteliği kazandıran formdur.

Bütün bunlarla birlikte insanın sosyal bir varlık olduğunu unutmamak lazım. İnsan tek başına beslenme, barınma ve korunma gibi temel ihtiyaçlarını halledebilecek olsa bile duygusal Olarak diğer insanların varlığını hissetmesi gerekir. Bu ihtiyaç tamamen psikolojik olsa bile insanın hayatında çok büyük bir yeri bulunmakta. İnsan eğer diğer insanların varlığını hem fiziksel hem de psikolojik olarak hissetmezse akıl sağlığında sıkıntılar görülebilir. Yine bu sorunların çözümleri de alanında uzmanlaşmış psikologlardan geliyor. Yani insanın ilacı yine insanda.

Fatma Berra ATAKUL

Klonlama caiz midir?

Klonlama, bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte insanlık için yeni etik ve dini sorular ortaya çıkarmıştır. Bu konuda İslam'ın görüşleri, tartışmalı olmuştur ve farklı İslam alimleri ve hukukçular arasında çeşitli yorumlar bulunmaktadır.

Bazı İslam alimleri, klonlamanın genel olarak caiz olduğunu düşünürken, diğerleri bunu reddeder. Klonlama, genellikle İslam'ın temel prensiplerine uygun olarak ele alınan meşru tıbbi prosedürler arasında yer alabilir. Bununla birlikte, klonlamanın amacı ve sonuçları önemlidir.

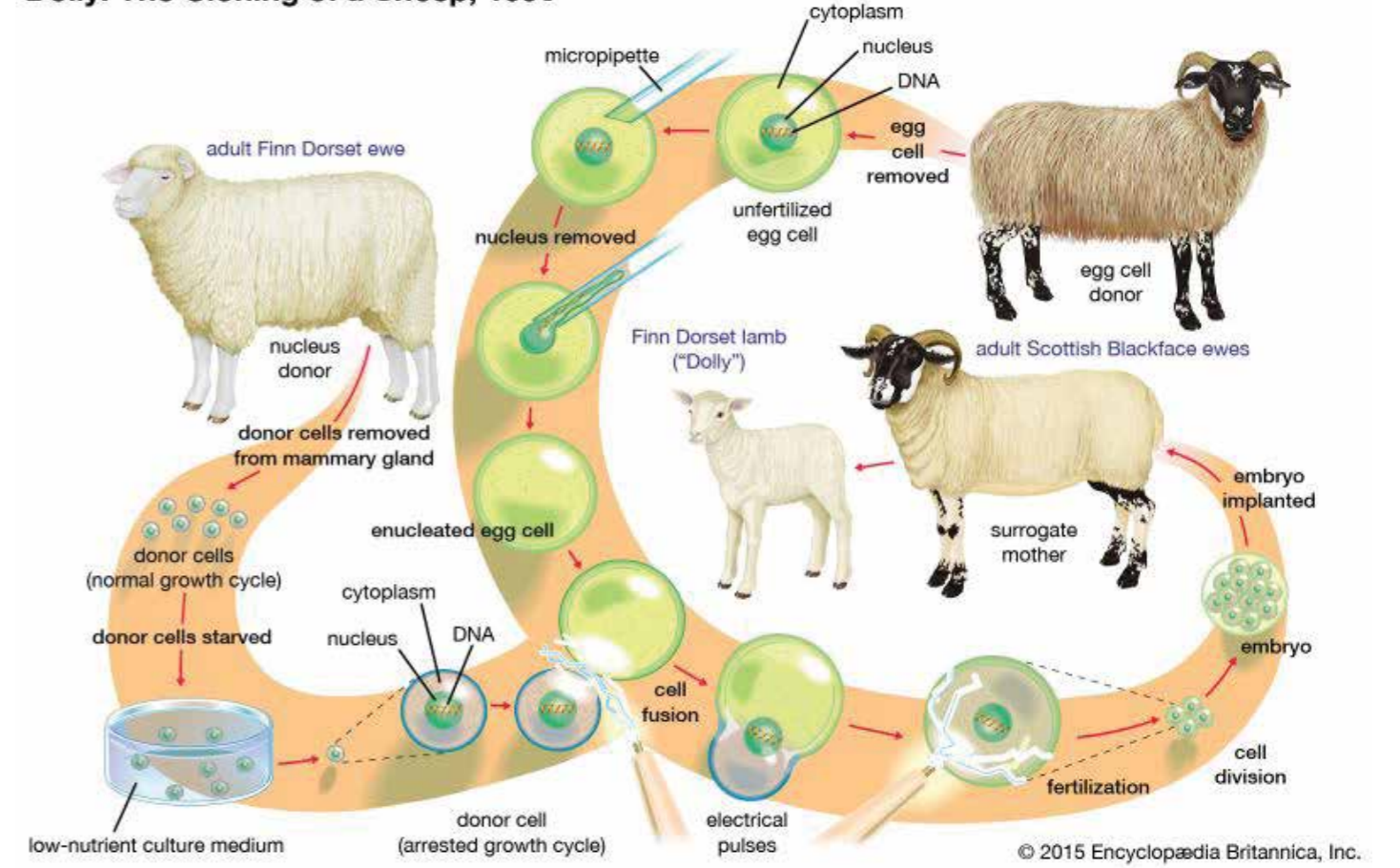
Örneğin, klonlama insan sağlığı için tedavi veya organ nakli gibi tıbbi amaçlarla yapılıyorsa, birçok İslam alimi bunu meşru görebilir. Ancak, klonlama insan kopyaları yaratma veya insanları manipüle etme amacıyla yapılıyorsa, bu genellikle İslam'ın değerleriyle çatışabilir.

İslam'ın temel prensiplerinden biri, insan hayatının kutsallığıdır. Dolayısıyla, klonlama sonucunda yaratılan varlıkların insan olarak kabul edilip edilmeyeceği veya insan olarak muamele görmeleri gerekip gerekmediği de tartışma konusudur.

Bununla birlikte, her İslam topluluğunda ve ülkede klonlama hakkındaki görüşler farklılık gösterebilir. Bazı ülkelerde, klonlama yasalarla sıkı bir şekilde düzenlenirken, diğerlerinde daha serbest bir yaklaşım benimsenmiş olabilir.

Sonuç olarak, klonlama konusu karmaşık ve çeşitli etik, dini ve hukuki boyutları içeren bir konudur. Herkesin kendi inançları ve değerleri doğrultusunda bu konuyu değerlendirmesi önemlidir. Klonlama konusunda daha derinlemesine düşünmek için, birkaç önemli etik ve dini boyutu ele alabiliriz:

Dolly: The Cloning of a Sheep, 1996

- 1. **İnsan Hayatının Kutsallığı:**** Klonlama, insan hayatının değerini ve kutsallığını nasıl etkiler? Klonlanmış varlıklar insan olarak kabul edilmeli mi, yoksa farklı bir statüye mi sahip olmalıdır?
- 2. **Tanrı'nın Yaratıcılığı:**** Klonlama, Tanrı'nın yaratıcılığına müdahale olarak görülebilir mi? Bazıları, insanların doğal üreme sürecine müdahale etmenin, Tanrı'nın tasarısına saygısızlık olduğunu düşünebilir.
- 3. **İnsanın Doğası ve Özgürlüğü:**** Klonlanmış varlıkların özgürlüğü ve insan doğasındaki yerleri konusunda nasıl düşünmeliyiz? Onları "kopya" veya "klon" olarak değerlendirme, insanların benzersizliğini ve özgünlüğünü nasıl etkiler?
- 4. **Tıbbi Uygulamalar:**** Klonlama, tıbbi tedavilerde veya organ nakillerinde kullanıldığında, insanların sağlık ve iyilik haline nasıl katkıda bulunabilir? Bu tıbbi uygulamaların, insanların yaşam kalitesini artırma potansiyeli var mıdır?
- 5. **Toplumsal ve Hukuki Sonuçlar:**** Klonlama, toplumda nasıl bir etki yaratabilir? Aile yapısı, miras hukuku ve insan ilişkileri gibi konularda nasıl değişikliklere neden olabilir?

Bu soruların her biri, klonlama konusunun derinliklerine inmeye ve farklı perspektiflerden düşünmeye teşvik eder. Her biri, insanlık ve toplum için önemli olan temel değerleri ve prensipleri ele alırken, klonlama gibi karmaşık bir konunun doğurabileceği zorlukları gösterir. Klonlama, hem etik hem de felsefi açıdan karmaşık bir konudur. Etik açıdan, klonlamanın insanlık onurunu ihlal edebileceği endişesi vardır, çünkü bu süreçte bireysel kimlik ve özgünlük konuları tartışılır. Felsefi olarak, klonlama insan doğasının ve benliğin doğasıyla ilgili derin soruları gündeme getirir. Bu konuda yazı yazarken, etik ve felsefi argümanları dengeli bir şekilde ele almak önemlidir.

Süleyman Arslan 10-C

Farabî'nin “Erdemli Şehir” (El Medinetü'l Fazıla) Ütopyası

Erdemli Şehir, Fazilet Şehri, İdeal Devlet ya da orijinal adıyla El Medinetü'l Fazıla, Farabî'nin ideal devleti çözümlediği ütopya türündeki kitabıdır. Kitapta bir devlet başkanının erdemlerini sayan Farabî'ye göre, başkanlık edecek kişide şu erdemler bulunmalıdır: Organları tam, hafızası güçlü, hoşgörülü, öğrenmeye istekli, akıllı ve ince görüşlü olmalıdır; güzel konuşmalıdır, yiyeceğe-içeceğe ve zevke tutkun olmamalıdır; doğruluğu sevmeli, yalancılıktan kaçınmalıdır. Nefsini yüksek tutmalı ve kendisinden kuşkulandıracak şeylerden çekinmelidir, dindar olmalı ve dünyevi kaygılarda gözü bulunmamalıdır, adaletli olmalı ve kötülük yapmaktan çekinmelidir, işinde arzulu olmalıdır.

El Medinetü'l Fazıla adlı eserinde Erdemli Şehri detaylarıyla açıklayan Farabî, erdemli şehrin karşıtınıysa “cahiliye şehri” olarak tanımlar. Ona göre, doğal ihtiyaçların etkisiyle bir araya gelerek toplumu oluşturan bireyleri bilgin ve erdemli kişiler yönetmelidir. Bir topluma ancak beden ve ruhen sağlam, zeki, öğrenme ve öğretmeyi seven, dürüst, kendine güvenen, Tanrı'ya inanan, çalışkan kimse başkan olmalıdır. Bu özelliklere sahip yöneticiler yönettikleri kişileri yükseltir ve yüceltirler. Toplum yaşamında iyiyi, doğruyu ve güzeli gerçekleştirmek suretiyle insanların mutluluğunu sağlarlar. Yöneticiler bu niteliklere sahip olmadığı takdirde yönettikleri kişiler mutsuz olurlar. Mutluluğa ulaşmak için kurulan her devlet ideal bir devlet, erdemli bir şehirdir. Farabî buradan yola çıkarak, mutluluğa erişmek için el ele vererek çalışan bir millete “erdemli bir millet”, bütün milletleri mutluluğa ulaşmak için çel birliğiyle çalışan bir dünyaya da “erdemli dünya” der. Böylece erdemli bir toplumdan erdemli bir “dünya devletine” ulaşılır.

Farabî bizim yeryüzü ve gökyüzü tabirlerimiz yerine “ay altı” ve “ay üstü” tabirlerini kullanır. Buna göre “Ay altı âlem” akıl ve irade sahibi insanın yurdudur. Burada düzenin kurulması onun elindedir. Burada kurulacak olan bir erdemli şehir, kendisi başlı başına bir erdemli düzeni oluşturan ay üstü âleminin ilahi düzlemde bir mütemmiti olacaktır. Ay üstü âlemde bozulmadan / fesad ve değişimden uzak mükemmel bir düzen hakimdir, Ay altı âlemse maddeyle karıştığından mükemmellikten uzaklaşmıştır. Akletme yetisi sahibi insan ruhsal yönüyle gerçek saadeti peşindeyken maddi yönü itibarıyla servet, şöhret, şehvet gibi kuvvetlerin etkisi altındadır. İnsan tabiatı icabıyla toplum içinde yaşamaya mahkûmdur. Öyleyse onun mutluluğa ulaşması da yine bir toplumsal düzenin içinde mümkün olacaktır. İşte insanın gerçek mutluluğa erişmesini sağlayan bu düzenin adı “Erdemli Şehir”dir. Farabî için siyasetin ilk hedefi gerçek mutluluğa ulaşmaktır. Mutluluk erdemli şehrin temeli ve özüdür.

Farabî için gerçek mutluluğun asıl mekânı ahirettir. Bu yüzden iki alem birbirleriyle doğrudan bir ilişki içindedir. Dini hayat, dünyevi hayattan ayrı ve köpük değil; aksine dini hayat dünyevi hayatın merkezi ve mihveridir. İşte, dünya ve ahiret saadetini birlikte gerçekleştireceği, şehir “Erdemli Şehir” dir. Erdemli şehrin idarecisi ile âlemin idarecisinin farklı olmaması gerekir. Ancak yeryüzü idaresi doğrudan değil dolaylı olarak vahiy ve peygamberler vasıtasıyla yapılmak mecburiyetindedir. El-Evvel'den ruhu'l kudüs vasıtasıyla gelen bu vahiy şeriat olarak şehirde uygulamaya başlar yani hâkim olan irade de el Evvel'in iradesidir. Böylece bütün kâinat Tanrı'nın iradesinin somutlaştığı bir mekân olur. Erdemli şehrin başkanı da bunun aracısıdır.

Peygamberlere has olan bu özelliklerin tamamına sahip olan bir insanın bulunmaması durumunda ne olacaktır? Böylesi bir durumda erdemli şehrin halkı arasından bu özelliklerin önemli bir kısmına sahip olan bir kişi başkan seçilir, eğer böyle bir kişi bulunamazsa o halde bu şehirde yapılması gereken ilk şey ilk başkanın ve onun haleflerinin şeriat/ kanun ve sünnetlerinin korunarak taklit edilmesidir. Eskilerin şeriat ve sünnetlerinin taklit edilmesi Farabî'de son çare olarak karşımıza çıkar.

Farabi

Gazali

Erdemli Şehrin Düşmanları

Farabî'ye göre erdemli şehir tek bir şehirdir ama erdemsiz şehrin birçok türleri vardır. O bütün erdemsiz şehirleri tek bir özellik, “cehalet” le nitelendirir. Erdemsiz şehirlerin hepsinin ortak adı olarak tercih edilen cehalet kelimesi, bilginin zıttı olan bilgisizlik anlamına atıf yapmak için kullanılmış olabileceği gibi İslam'dan öncesi dönem için kullanılan “cahiliye dönemi”ne atıf yapmak için de tercih edilmiş olabilir.

Yukarıdan da anlaşılacağı gibi bir şehrin erdemli olup olmadığını ayırt etmenin temel kıstası ilk başkan ve uyguladığı siyasettir. Eğer ilk başkan erdemli bir kişi yönetimi de erdemli bir yönetim ise bu şehir erdemli bir şehirdir ancak ilk başkanın yönetimi cahil bir yönetim olursa bu şehir de cahili bir şehirdir. Farabî, toplumların önüne konan sağlık, refah, cömertlik, büyüklük gibi hasletleri cahili iyilikler sayar. Bu tür iyilikler erdemli bir şehrin hedefi olamaz, bunları hedef alan şehir cahili bir şehirdir. Yine ilk başkanın yönetimi sapık (dalalet) bir yönetim ise ya da düzmece bir yönetim ise bu şehir de sapık şehir ya da düzmece şehir olarak isimlendirilir. Farabî es-Siyasetü'l-Medeniyye adlı siyasete dair kaleme aldığı bir diğer eserinde cahili yönetim biçimlerini sayarken bunlar arasında demokratik yönetim biçimlerini (el-medinetü'l-cema'iyye) de sayar. Onun demokratik yönetimleri cahili yönetimler arasında saymasının birincil nedeni bu yönetimlerde yaşayan insanların dilediklerini yapmakta serbest olmalarıdır.

Düşünürümüze göre demokrasilerdeki serbestiyet ortamı erdemsiz fikirlerin neşvü nema bulmasına ve yayılmasına ortam hazırlayacaktır. Böylesi bir ortamda süflî arzularının peşinde koşan insanların sayısı çoğalacak ve yönetimi ellerine alan başkanlarda kendi kurallarını halka benimsetemeyeceklerdir. Hatta bu tür toplumlarda yöneticiler iktidara gelmek için halkın çoğunluğunun desteğine ihtiyaç duyduklarından onların gayri ahlâki olan yaşam tarzlarına göz yumacaklardır.

Farabî'ye göre demokrasi kendi bünyesinde hazırlığın her türüne açıktır, her türlü arzu ve ihtiraslar kendisine burada tatmin imkânı bulabilir ve bu tür idari sistemlerde erdemli kimselerin yönetimi ele almalarına da müsaade edilmez. Bu tür yönetimlerin olumlu yönü ise yönetime gelmelerine izin vermedikleri erdemli insanlara yaşama hakkı tanımlarıdır.

Ali Yiğit ARSLAN

VAROLUŞ ve ÖZ

Sartre'in varoluşçuluğunun temelinde insan vardır. İnsan, evrendeki en yetkin varlık olarak görülmektedir. İnsan, ne antik dünyada olduğu gibi evrenin parçası, ne de Orta Çağdaki gibi Tanrı'ya bağımlıdır. Bilinç sahibi varlık olan insan, evrenin, her şeyin merkezindedir.

Sartre'da insan, bir yandan varlığın nedenini açıklayamamakta ve bunu saçma olarak nitelemekte, diğer yandan da bu varoluş içinde bulunmanın getirdiği sorumlulukla hayata anlam kazandırmaya çalışmaktadır. İnsan, Tanrı'nın varlığını kabul etmeyerek kendinde varlık yani nesnelere olduğu gibi kendisinin de varlık nedenini açıklayamamakta ve kendisini yalnızlık, bulantı ve terkedilmişlik içinde bulmaktadır. Bu durumdaki insan hayatına anlam katmak, onu anlamlandırmak zorundadır. Aksi durumda insanı, bu yaşama bağlayan hiçbir şey olmayacaktır. İnsanın kendine ve hayata anlam kazandırması, bir gereklilik olarak önünde durmaktadır. Çünkü, Tanrı tanımaz yani ateist olan Sartre'a göre Tanrı'nın yokluğunda, insanın kendisinden başka bir dayanağı yoktur. Tanrı'nın yokluğunda bu dünyaya atılmış olan insan varoluşundan önce bir öze sahip olmadığına göre, birey kendi özünü bu dünyada eylemlerde bulunarak oluşturacaktır. Kendi özünü oluşturmada özgür olan birey, bunu, Tanrı'nın yokluğuna dayandırmaktadır. Tanrı yokluğunda mutlak bir özgürlüğe sahip olan birey, bu nedensiz dünyaya atılmış olduğunun farkına vardığı anda, bunun getirdiği sorumluluklar altında ezilerek bulantı ve hiçlikle karşı karşıya gelmektedir.

Kierkegaard'ın varoluşçuluk düşüncelerinde, Hıristiyan teolojisinin etkisi görülmektedir. Kierkegaard, Hegel'in genelci anlayışına yani "geist" fikrine karşı çıkarak bireyi öne çıkarır. Kierkegaard'a göre, varoluş yaşanan bir şey olduğu için sürekli bir değişim içindedir. Asıl olan da düşünce

değil, somut olan yaşamın bizzat kendisidir. Varoluşun içinde, bireyin kendisi de bulunduğu için varoluşun açıklanması, tanımlanması zordur. Bireyin kendisinin de içinde bulunduğu bu durumu açıklaması beklenemez. Sartre'ın tam aksine Kierkegaard için varoluşçu tamamlamanın ve açıklamanın tek yolu Tanrıdır. Kierkegaard'a göre de, Sartre'da olduğu gibi varoluş özden önce gelir. Bu demektir ki; insan önce vardır, özü sonradan oluşur. Özü oluşturmada izlenen yol, bu iki varoluşçu düşünürün en temel ayırım noktasıdır. Sartre'a göre, insan, insanlığın bütün değerlerini kendisi yaratır ve bunu tek başına yapar. Daha net söyleyecek olursak, insan Tanrı tarafından belirlenmiş bir öze sahip olmadığından, kendi özünü kendi yaratmak zorundadır. Bu da demektir ki, insan önce vardır sonra kendi istediği gibi olur. İnsan da bu kendini yaratma, özünü oluşturma gücünün olması için Tanrı'nın kabul edilmesini gerekmektedir. Kısaca, insanın kendini özgürce yaratabilmesi için Tanrıdan vazgeçmesi gerekmektedir. Sartre'da bütün bunlar insanı varoluşun temelini, merkezin oturtmaktadır. Kierkegaard'ta insan, varoluşun merkezindedir. Ancak, insan, tek başına değildir. Kierkegaard'a göre de, bireyin yaşamı seçimleri ile şekillenmektedir. Kişi kendi benini seçmekte özgürdür. Kişi, estetik ya da etik bir benliğe mi, yoksa dini bir benliğe mi sahip olacağını kendi özgür seçimleri ile belirlemektedir. Kierkegaard'ta birey estetik benlikte haz kısır döngüsü içindedir. Etik benlikteki iyi, kötü ise bireyi tam olarak dinsel benlikte inanç vasıtası ile Tanrı'ya yönelerek sağlayabilir. Bireyi kısır döngüden, umutsuzluktan kurtaran şey onun Tanrı'ya yönelmesidir. Ama bu kurtuluş varoluş içinde onda gerçekleştiğinden tekrar kısır döngüye girebilir. Birey ancak varoluş içinde belli anlarda Tanrı'ya yönelerek kendini gerçekleştirebilir.

Hazırlayan: Erdal Said CENGİZ

HAY BİN YAKZAN

Birinci Görüş :

Hayy, Ekvator'un altında Hint Adaları'nın birinde anasız, babasız bir takım tabii şartların oldukça duyarlı yöntemler ve yollarla bir araya gelişle topraktan mayalanarak sıcak, soğuk, ıslaklık ve kuruluğun birbirine karışmasıyla varolmuştur.

İkinci Görüş :

Hayy'ın bir anne ve babadan dünyaya geliş hikayesine dayanır.

Hay Bin Yakzan ismi "Uyanığın Oğlu Diri" anlamına gelir.
2. Bölüm : Doğanın Kucağında / Anne Ceylan

Hay, annesini ceylan olarak görmektedir. Herşey yolunda gitmektedir. Ceylan da bu duruma alışmış onu yavrusu gibi koruyup kollamakta ve beslemektedir. Hay annesini ve diğer hayvanların taklidini yapar.

Hay zamanla büyür, diğer hayvanlardan, ceylanlardan farklı olduğunu görür. Onlarda var olan ama kendisinde var olmayan güçlü uzuvları vardır. Hay, bunu fark ettiğinde 7 yaşındadır. Hayvanların belli uzuvları tüy ve kıllar ile örtülü olduğu halde Hay'ın vücudu örtülü değildir. Hay bu durumdan utanç duymaktadır.

Hay, akıyla keşfeder. (Burada aslında Hz.İbrahim'e benzetme vardır. O da etrafı putlarla ve sapkınlarla çevrili olduğu halde, akıyla Allah'ın varlığını keşfetmiştir.) Kendine yapraklardan kıyafet ve kuyruk, sopadan savunma aracı üretir. Daha sonra fikir yürüterek ölmüş bir kartalın tüy ve kanatları ile kendini örter ve kuyruk yapar.

Ve birgün ceylan ölür. Hay onu yaşatmak için zihnini epey zorlar ve kalbi çalıştırabilse annesini yaşatabileceğini keşfeder ve onu tekrar hayata bağlayacak vücuttaki hangi organ olabileceğine dair keşfe çıkar. Ceylanın organlarını incelemeye başlar.

Hay bu sırada iki kargayı kavga ederken görür. Biri ölür, diğeri o öleni, çukar açarak içine gömer. Hay'da buna bakarak anne ceylanı da aynı şekilde gömer.(Biz burada Habil ile Kabil'i hatırlıyoruz. Kabil, Habilin ölümüne sebep olmuş ve ardından iki karga görmüş ve bunlara bakarak kardeşi Habil'i gömmüştür.)

Hay, adanın dört bir yanı su ile kaplı olduğu için dünyada başka bir yer olabileceğini düşünmüyordu.

Hay ormanda çıkan bir yangın sonucu ateşi keşfeder. Onun; yakıcı, aydınlatıcı, ısıtıcı ve yiyecekleri pişirici gücünü görür.

Ölü ve diri hayvan anatomilerini incelemektedir.Bu konu da ustalaşmıştır. Kendini geliştirmiş ve kendini vahşi doğaya karşı donanımlı hale getirmiştir. Hay, hayvanları ve ruhlarını incelemeye başlar. Araştırmaları sonucunda bütün hayvanlarda bulunan ruhun gerçekte bir ve aynı olduğu görüşüne ulaşır. Türlerin ruh bakımından farklı görünmeleri aldatıcıydı.

Daha sonra bitkileri araştırır. Bitkilerle hayvanları karşılaştırır, benzerlik ve farklılıklar arar. Bu araştırma ve gözlemlerden sonra bitki ve hayvanların aralarında barındırdıkları ortak nitelikten kaynaklanan bir birlik bulunduğu sonucuna vardı. Söz konusu nitelik hayvanlarda yetkin bir dereceye ulaştığı halde , bitkilerde taşıdıkları kimi engeller nedeniyle eremiyordu. Gözünde bütün hayvan ve bitkiler tek bir varlık durumundaydı. Daha sonra nesnelere de inceledi. Cansız nesnelere de bitki ve hayvanları koyduğu kategoriye koydu.

Cisimlerin biçimleri, Hay'ın anlaşılır evrende ulaştığı ilk bilgidir. Akıl yürütme yoluyla kavradığı ilk şeylerden biri de yürekte bulunan hayvansal ruh'tur. Artık cisimlerin gerçekliğini kavrayabilmek için düşünmeye başlar. Cisimlik gözünde değerini yitirir.

Hay, her yaratılmış için bir yaratıcı bulunması gerektiği fikrine ulaşır. Düşündüğü bütün biçimlerde ulaştığı sonuçlar aynı oldu. Bu nedenle, daha önce biçimden kaynaklandığını sandığı eylem ve etkilerin gerçekte biçimden değil, biçimi bir araç gibi kullanan bir öznenin eseri olduğunu kavradı. Henüz duyulur dünyadan kopmadığı için, bağımsız özneyi de duyular yönünde aramaya koyuldu. Hay, bilgisinin bu aşamasına ulaştığında yaşı 28'i bulmuştu.

4.Bölüm : Sıfırdan Sonsuza

Hay, gözlemleri sonucunda nesnenin ancak son derece yetkin, mükemmel, bağımsız öznenin eseri olduğu inancı daha bir pekişti. Bütün bu nitelikler o bağımsız öznenin eseri olarak varoluyordu.

5.Bölüm : Yolun Sonu

Hay, bu bilgilere vardığında yaşı 35 olmuştu. Zamanla öyle bir aşamaya vardı ki, baktığı her nesneyi, bir sanat yapıtı gibi görüyor ve hemen yapıtı bırakıp yaratıcısına yöneliyordu. Bu nedenle yaratıcıya

olan özlemi artıyordu.

Bu bilgiye erişmesine neden olan aracı gücü öğrenme isteği duydu. Hay, özünün, duyularıyla algıladığı gövdesinden başka birşey olduğunu kavrayınca, cisim önemini birkez daha yitirdi. Acaba özü yok olacak, çözülecek ve bozulacak birşey miydi, yoksa kalıcı mıydı ? Ne ki, cisim olmayan varlığından cisimlere bağımlı olmayan ve bütün cisimsel niteliklerden az olan şey için bozulmuş düşünülemezdi.

Müşahede etmeye başladı, düşünmeye devam etti. İnsanın diğer şeylere (hayvanlara, bitkilere, nesnelere) olan üstünlüğünü keşfetti. Allah'a itaat (zorunlu varlık) fikri uyandı ve kendine 3 amacı yönünde zorunlu eylemler yükümlü kıldı. Bu alanda çaba gösterdi, kurallar koydu. Daha az yiyecekti. Nesli tükenen hayvanları tüketmeyecekti. Türünün devamını sağlayan, çekirdeği olan meyveleri yemeliydi. Bitki yemek zorunda kalırsa kökleri koparmamalıydı. Az yemeli, kendi bedenini dış varlıklara karşı korumalı. Bitkilere de, hayvanlara da merhametliydi. Temizliğine önem veriyor, vücut ve elbise temizliğine dikkat ediyor, güzel kokular sürünüyordu. Gözlerini duyulur dünyaya yumup zorunlu varlığı düşünüyordu.

Hay, bir aşama daha atlar. Kendini artık dış dünyadan soyutlayabiliyordu ve manevi hazı tadabiliyorduHay'ın yaşadığı ada dışında bir ada daha vardır. Bu adada çok eskiden, inançsız bir toplum vardı. Sonunda en son din olan İslam dini gelir ve adanın Sultanı ile beraber herkes iman eder. Allah'a bağlılırlar ibadetlerini yaparlar

Absal ile Salaman adanın en seçkin ve soylu gençleridir. Düşünür ve ibadet ederler. Salaman çok fazla Kur'an'ın derinlerine inmek ve konuşmak istemez, tartışma çıkmasından endişelenir. Absal ise Kur'an'ın iç sırlarına ve anlamlarına vakıf olmak ister ve sürekli bunun için çabalar. Absal artık halktan ayrı ve yalnız bunu yaparsa o zaman gerçekleri göreceğine inanır. Salaman ise halk ile mutludur. Bu konuda anlaşamaz ve ayrılırlar.

Absal, Hay'ın adasına gider ancak ondan habersizdir. Bir süre birbirlerinden habersiz yaşarlar. Sonra karşılaşır. İlk karşılaştıklarında Hay huşu içinde namaz kılmaktadır onun varlığını dahi hissetmez ancak ibadeti bitince farkına varır. İkisi birbirine şaşırır ve güvenmesede zamanla alışır ve anlaşır. Absal, Hay'a konuşmayı öğretir. Geldiği halktan bahsedince beraber diğer adaya giderler. Ama halk gerçeği bilmek istemez, sıkılır ve kızar. En sonunda Absal ile Hay adalarına geri dönüp, beraber Allah'ı tefekkür ve müşahede ederek yaşarlar.

Süleyman Acar

Bilgide öncü, Ahlafta öncü

HEIDEGGER FELSEFESİ | METAFİZİK, VARLIK, İNSAN, ZAMAN, ÖLÜM

Heidegger Felsefesi.

Martin Heidegger (1889-1976), 20. yüzyılın önemli Alman filozoflarından biridir. Heidegger, varoluşçu felsefenin önde gelen isimlerinden biri olarak kabul edilir ve varlık, dil, teknoloji ve metafizik gibi konuları ele alan felsefi çalışmalarıyla tanınır.

Heidegger, fenomenoloji geleneğine bağlı olarak çalışmalarını yürütmüştür. Özellikle "Varlık ve Zaman" adlı eseri, en önemli ve etkili çalışmalarından biridir. Bu eserde, insan varoluşunun temel meselelerini ele alır ve varoluşun anlamını, zamansal olarak yerleşik olma durumunu ve ölümün önemini inceler.

Heidegger, insan varoluşunun özünü anlamak için dilin, teknolojinin ve metafiziğin rolünü vurgular. Ona göre, modern toplumda teknoloji insanları ve dünyayı yöneten bir güç haline gelmiştir ve bu durum, insanların özgün varoluşlarını ve gerçek anlamını unutmalarına neden olur.

Heidegger, Nazizm ile ilişkisi nedeniyle eleştirilmiştir. 1933'te Nazi Partisi'nin iktidara gelmesinden kısa bir süre sonra, Heidegger Nazilerin destekçisi oldu ve Rektör olarak Freiburg Üniversitesi'nde görev yaptı. Ancak daha sonra Nazilerin ideolojik etkisinden uzaklaşmıştır ve savaş sonrası dönemde siyasi tutumunu değiştirmiştir.

Heidegger'in felsefesi, geniş çapta tartışılmış ve yorumlanmıştır. Eleştirmenleri tarafından karmaşık ve anlaşılması zor olarak nitelendirilirken, hayranları onun düşüncesinin derinliğini ve etkisini övmüşlerdir. Felsefi çalışmaları, felsefe tarihinde derin bir etki bırakmış ve birçok felsefi, sosyolojik ve kültürel hareketi etkilemiştir.

Heidegger Felsefesi'nin Ana Hatları | Varlık, Dil, Metafizik

Heidegger'in felsefesi, varoluşçuluk, fenomenoloji ve ontoloji gibi disiplinlerden etkilenmiş karmaşık bir düşünce sistemidir. Heidegger'in felsefesi, insan varoluşunun temel sorunlarını, dilin, teknolojinin ve metafiziğin rolünü ve varlığın anlamını araştıran bir çabayı içerir.

Heidegger, varlığı (Being) merkeze alan bir felsefi yaklaşım geliştirmiştir. Ona göre, varlık, sıradan bir nesne veya varlık değil, insan varoluşunun temel özelliğidir. Varlık, insanın dünyada var olmasını, anlam arayışını ve özgünlüğünü ifade eder.

Heidegger'a göre, modern dünyada insanlar varlığı anlamaktan uzaklaşmış ve varoluşlarını unutmuşlardır. Bunun nedeni, teknolojinin ve metafiziğin egemenliğidir. Teknoloji, insanları ve dünyayı kontrol eden bir güç haline gelmiştir ve insanların özgünlüklerini, doğayı anlamalarını ve gerçek anlamını engeller.

Dil, Heidegger'in felsefesinde önemli bir role sahiptir. Dil, dünyayı anlamlandırmamıza ve varoluşumuzu ifade etmemize yardımcı olan bir araçtır. Ancak dil aynı zamanda insanları da sınırlayan bir faktör olabilir. Dil, düşüncelerimizi ve deneyimlerimizi şekillendirir ve belli bir kültürel ve tarihsel bağlama bağlı olarak anlam kazanır.

Heidegger'in felsefesinde metafizik de önemli bir konudur. O, geleneksel metafiziğin insan varoluşunu anlamakta yetersiz kaldığını düşünür. Metafizik, varlık üzerine soyut kavramlar ve genel geçer ilkeler üretme eğilimindedir, ancak Heidegger, varlığı anlamak için daha somut ve öznel bir yaklaşım gerektiğini savunur.

Heidegger Felsefesi ve Metafizik

Heidegger'in metafizik anlayışı, geleneksel metafizikten ayrılan ve insan varoluşunun temel sorunlarına odaklanan bir yaklaşımı ifade eder. Ona göre, geleneksel metafizik, varlığı soyut ve evrensel kavramlarla açıklama çabasıdır ve insan varoluşunun gerçek özünü anlamaktan uzaktır.

Heidegger, metafiziği, varoluşun anlamını, varlıkla ilişkisini ve insanın dünyada nasıl var olduğunu anlamak için bir araç olarak görür. Onun metafizik anlayışı, varlığı soyut kavramlardan ve genel geçer ilkelerden ziyade, somut varoluş deneyimi ve öznel gerçeklikle ilişkilendirir.

Heidegger, metafiziği, "varlığın unutulması" olarak nitelendirir. Ona göre, modern dünyada insanlar, varlık hakkındaki düşüncelerini ve deneyimlerini unutmuşlardır. Teknoloji, bilim ve rasyonalite egemen olduğunda, varlık ve gerçek anlamı anlamak zorlaşır.

Heidegger'in "Varlık ve Zaman" adlı eseri, onun metafizik anlayışını derinlemesine açıklar. Bu eserde, varoluşun zamansal boyutunu vurgular. Ona göre, insan varoluşu, geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki ilişkiyi içerir. İnsan, zamansal olarak yerleşik bir varlık olarak dünyada var olur ve bu zamansal boyut, varlığın anlamını anlamak için önemlidir.

Heidegger, geleneksel metafiziğin, varlığı nesnel gerçeklikler ve evrensel kavramlarla açıklama eğiliminde olduğunu düşünür. Oysa ki, ona göre varlık, insan varoluşunun özgünlüğü ve deneyimiyle ilişkilidir. Metafiziği, varlıkla ilişkili soruları sorma ve insan varoluşunu anlama çabası olarak görür.

Heidegger'in metafizik anlayışı, geleneksel metafiziğin eleştirisi ve farklı bir perspektif sunmasıyla öne çıkar. Ancak kavramsal karmaşıklığı ve dilin zorluğu, onun düşüncesinin anlaşılmasını zorlaştırmış ve farklı yorumlara yol açmıştır.

İnsan ve Varoluş

Heidegger'e göre insan, varoluşçu felsefenin merkezinde yer alan bir varlıktır. Ona göre, insan varoluşu, diğer varlıklardan farklı olarak düşünebilen, anlam arayan ve dünyada anlamlı bir şekilde var olan bir özelliğe sahiptir.

Heidegger'a göre, insan varoluşu özgünlükle karakterizedir. İnsan, kendi varoluşunu şekillendiren sürekli bir seçim ve projeler oluşturma süreci içindedir. Bu seçimler, insanın anlamını belirler ve onu diğer varlıklardan ayırır.

Heidegger'in varoluş felsefesi, insan varoluşunun temel sorunlarına odaklanan ve varlığın anlamını araştıran bir felsefi yaklaşımı ifade eder. Ona göre, varlık (Being), insanın dünyada var olma şekli ve anlam arayışının merkezinde yer alır.

Heidegger, varoluşun özgünlüğünü ve karmaşıklığını vurgular. İnsanın varoluşu, sıradan bir nesne veya varlık değil, dünyada anlamlı bir şekilde var olma durumudur. İnsanın varoluşu, zamansal, sosyal, kültürel ve tarihsel bir bağlama gömülüdür.

Heidegger'a göre, modern dünyada insanlar genellikle varoluşlarını unuturlar ve "düşen" bir şekilde yaşarlar. Düşenlik durumu, insanların otomatikleşmiş ve ön yargılı bir şekilde hareket ettiği, başkalarının beklentilerine ve toplumsal normlara göre yaşadığı bir durumu ifade eder. Heidegger, insanların düşenlik durumundan kurtulup varoluşlarını fark etmeleri gerektiğini savunur.

Heidegger Felsefesi | ZAMAN

Heidegger'ın felsefesinde zaman kavramı, önemli bir yer tutar. Heidegger'a göre, zaman, insan varoluşunun temel bir özelliğidir ve varoluşun anlamını anlamak için zamansal boyutu dikkate almak gerekir.

Heidegger, zamanı sıradan bir kronolojik süreç olarak değil, varoluşun özgün bir şekilde yerleşik olduğu bir olgu olarak anlar. Ona göre, zaman, geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki ilişkiden ibaret değildir. Bunun yerine, zaman, insan varlığının dünyada nasıl var olduğunu ve anlamını belirleyen bir yapıdır.

Heidegger, zamanı "geçmişte olunan, şimdiki anın ve geleceğe yönelen bir olgu" olarak tanımlar. Geçmiş, insanın deneyimlerinden oluşan bir miras olarak etkisini sürdürür. Şimdiki an, insanın varoluşunun mevcut durumunu ifade ederken, gelecek, insanın olası projeleri ve beklentileriyle ilişkilidir.

Heidegger'a göre, modern dünyada insanlar genellikle zamansal boyutu unuturlar ve anlık hazlara odaklanırlar. Teknoloji ve hızlı yaşam tarzı, insanları zamandan koparıp sürekli bir "şimdiki an" algısıyla yaşamaya teşvik eder. Ancak Heidegger, zamansal boyutun önemini vurgular ve insanların zamansal ilişkilerini anlamalarını, geçmiş deneyimlerinden öğrenmelerini ve gelecek projelerine odaklanmalarını önerir.

Heidegger'ın zaman anlayışı, insan varoluşunun özgünlüğüne ve dünyada yerleşik olma durumuna vurgu yapar. Zamansal boyut, insanın geçmişle olan bağlantısını ve gelecekteki olasılıklarını içeren bir çerçeve sağlar. Bu bağlamda, zaman, varoluşun anlamını anlamak ve gerçek özünü keşfetmek için önemli bir kavramdır.

Heidegger ve Ölüm

Heidegger, ölümü sıradan bir biyolojik olay veya sonlanma noktası olarak değil, insan varlığının ayrılmaz bir parçası olarak görür. Ölüm, insanın varoluşunun kaçınılmaz bir sonucudur ve yaşamın geçici ve kısıtlı bir süreç olduğunu hatırlatır.

Heidegger, ölümün insanın varoluşunu etkileyen bir etkinlik olduğunu vurgular. Ölüm, insanın geleceğe yönelik projeleri ve beklentileri üzerinde bir sınır koyar ve zamanın sınırlılığını hatırlatır. Ölüm, insanı ölümsüzlük illüzyonundan kurtarır ve yaşamın değerini ve aciliyetini anlamasını sağlar.

Heidegger'a göre, insanlar genellikle ölüm gerçeğini unuturlar veya göz ardı ederler. Modern toplumda ölüm, tabu bir konu haline gelmiş ve insanlar genellikle ölüm gerçeğiyle yüzleşmekten kaçınırlar. Ancak Heidegger, ölümün yaşamın anlamını derinleştirdiğini ve insanların özgünlüğünü fark etmelerini sağladığını savunur.

Heidegger, ölümün insan varoluşunda önemli bir dönüm noktası olduğunu düşünür. Ölüm, insanın varoluşunun tamamlanması ve sonlanması anlamına gelirken, aynı zamanda insanın geride bıraktığı miras ve etkileriyle de ilişkilidir. Ölüm, insanın hayatını anlamlı ve değerli kılan eylemler ve ilişkiler bağlamında anlaşılmalıdır.

Heidegger'ın ölüm kavramı, onun varlık anlayışı ve zaman kavramıyla da bağlantılıdır. Ölüm, insanın zamansal boyutunu vurgular ve varlığın geçiciliğini anlamamızı sağlar. Aynı zamanda, ölümün insanın varlığını sorgulayan bir etki olduğu ve insanın kendi özgünlüğünü fark etmesine yol açtığı düşünülür.

Mantık ve Teknoloji İlişkisi

Giriş

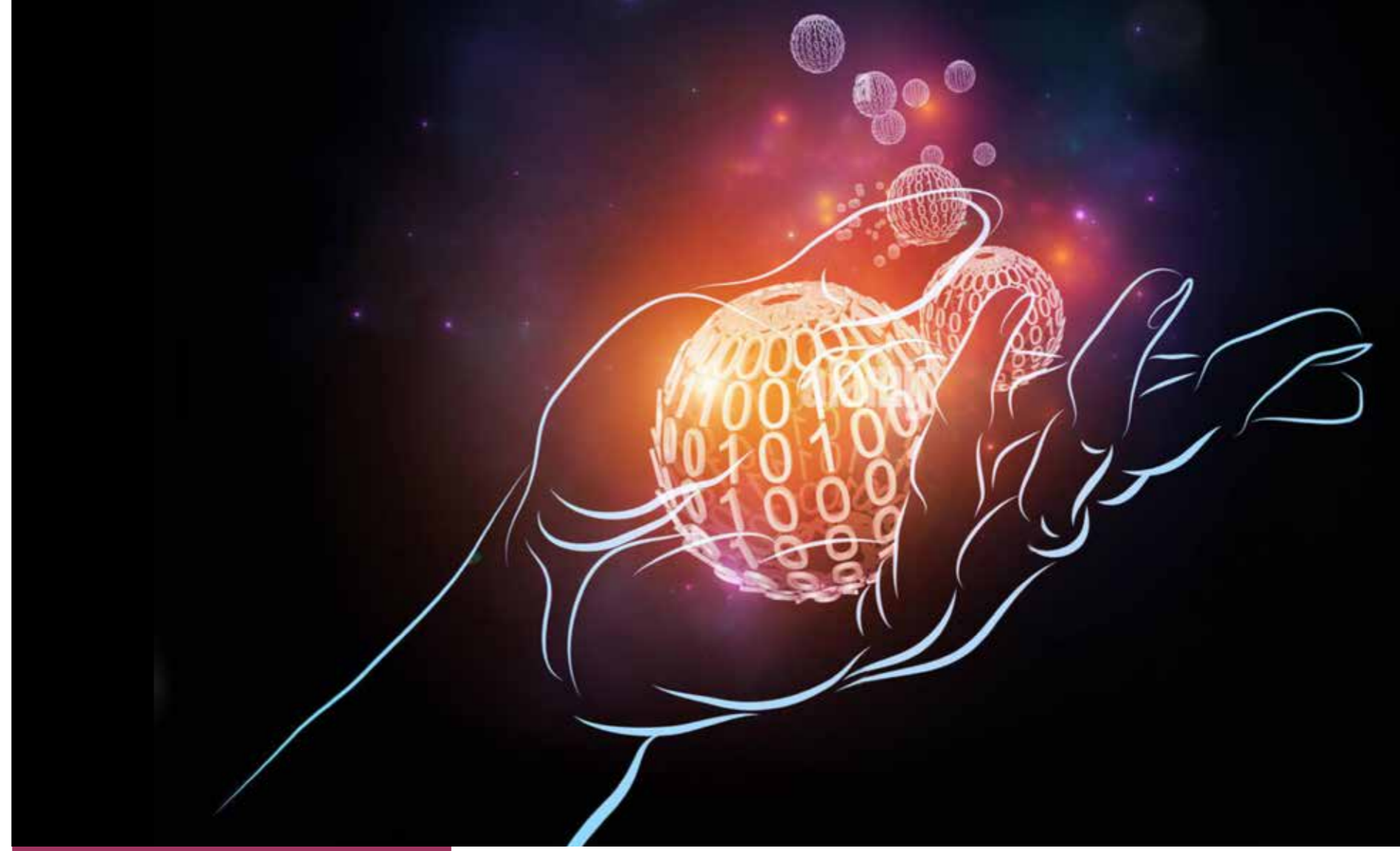
Mantık, doğru düşünmenin kurallarını ve şartlarını inceleyen bir felsefe disiplini. (Felsefenin alt disiplinleri üçe ayrılır: Varlık, bilgi ve değer.) Bu açıdan baktığımız zaman mantık, bilginin doğadaki doğruluğunu, nesnellliğini veya erişilebilirliğini değil, bilginin doğadaki doğruluğunu, nesnellliğini veya erişilebilirliğini ifade eden ölçme elemanlarının kavramlarının ve düşüncelerinin ve nesnellığının kendi içsel bütünlüğünün nesnellliğini inceler. Mantığı dışı vurabileceğimiz ve açıklayabileceğimiz tek argüman akıl yürütme yani mantık yürütmedir. Akıl yürütme biçimleri ve mantığın alt disiplinleri fikirlerin usa vurma (aynı zamanda dışı vurma) yöntemleridir. Mantık iki anlamda kullanılır:

Doğru düşünme biçimi olarak mantık: Doğru ve düzgün düşünme ya da tutarlı düşünmeye karşılık gelen bir düşünme türüne ve tarzına verilen addır. Bu tür düşünme için insanın mantık okumasına gerek yoktur. İnsanın doğası gereği yaptığı düşünme faaliyeti sonunda elde ettiği tutarlılık ve doğruluk sonucu elde edilen düşünme tarzıdır. Düşünme nesne, olay veya onların yerini alan semboller arasında bağ kurma etkinliğidir. Düşünmede semboller gelişigüzel veya düzenli bir şekilde birbirini izlediği hâlde düşünme türlerinden biri olan doğru düşünmede semboller birbirini yalnızca düzenli ve planlı bir şekilde izler. Bu düşünme akıl ilke ve kurallarına uygun olarak yapılır. Mantıklı düşünme, düzgün düşünme, tutarlı düşünme gibi terimlerle de ifade edilebilir. Doğru düşünme biçimini konu alan disiplin olarak mantık: Doğru düşünmenin ilke ve kurallarını inceleyen bir disiplindir. Mantık, düşünmenin oluşumu ve düşüncelerin doğruluğuyla değil, doğru düşünmenin biçimiyle ilgilenir.

1. Genel bir öncülden, özele veya tikele varma bir tümünden gelimdir. Dedüksiyon: Bütün mineraller su içerir. Fosfat (PO₄-3) bir mineraldir. Fosfat su içerir. 2. Özel bir öncülden, genele varma bir tümevarımdır. İndüksiyon: A markasının makası keskindir. B markasının makası keskindir. C markasının makası kesindir. Bu bilgiden yararlanarak bakarsak, bütün makaslar keskindir. (Makas üreten firmaların sadece A,B ve C olduğunu varsayarsak) 3. Analoji ise benzeştirme. Analojide, aynı niteliklere sahip nesnelere tanımında benzeşme ve kümeler (Venn şeması) ile bir tür 'sıçratma' uygulanır. Analojiye örnek: Rusya'nın Dvina kenti ile Kanada'nın Southampton Adası aynı hizadadır. Dvina kenti, soğuk bir kenttir. Bu bilgiden yararlanarak bakarsak, Southampton Adası'nda soğuktur. Çünkü ikisinde aynı hizadadır. Maddelediğim gibi Tüm dengelim (Dedüksiyon), Tümevarım (İndüksiyon), Dışaçekim (Geriçıkırım) ve Analoji mantık ve mantık felsefesinin alt disiplinleridir.

Gelişim Mantık ve teknoloji ilişkisi geleceğimize yön vermektedir. Çünkü teknoloji sadece günümüz yapay zekası ve algoritması değildir. Günümüzün medeniyeti ve gelişimidir. Her ikisinin de amacı doğruya yönelmektir. Akıl ve mantık doğrultusunda evrendeki olaylara ait konuları içerir. Evrendeki olay ve varlıkların dinden bağımsız ilk açıklamaları felsefe içinde olmuştur. (tamamlayıcılık)

Bilim ve teknoloji sistemli bilgidir. Bilgiyi sistemli hale getiren ise Mantık ve onun Somutlaşmış şekli olan matematik fizik ve diğer analitik bilim dallandır Bu konuyla ilgilenen filozoflara analitik filozof denir. Felsefede her şeyden önce analizi önce tutar.) Bu bakımdan mantık ile matematik ve bilim arasında doğrusal ve paralel bir ilişki mevcuttur. Bilimi sistemli hale getiren mantık kurallarını ve mantıkta akıl yürütmedir. Bilginin doğruluğunun epistemolojik bir şekilde kanıtlanmasının iki çeşidi vardır: Determenizm ve Indetermenizm. Determenizm ve indetermenizm aslında Olasılık Teorisi ve Nedensellik İlkesi ile alakalıdır. Ancak bilginin doğruluğuna da girer. Ancak temel olarak ele alırsak, bu kavramları genel inceleyeceğiz. Determenizm: Günlük hayatta aldığımız kararlar, düşüncelerimiz, eylemlerimiz, ahlaki

Tercihlerimiz belirlenmiş ve kesin kurallar içerisindedir. Özgür irade yanılsamadır. Bize özgü sandığımız hareketlerimiz sadece bilimsel yasaların işleyişidir. İnsanın iradesi nedenler zinciri ile gelişen bir durumdur ve bu durumda insanın etkisi yoktur. Sadece nedenler ve sonuçlar vardır. Bu sebepten nedensellik ilkesi determinizmin temel taşıdır. Evrende bir düzen vardır ve nedenler-sonuçlar bu düzen içerisinde işler. Bu

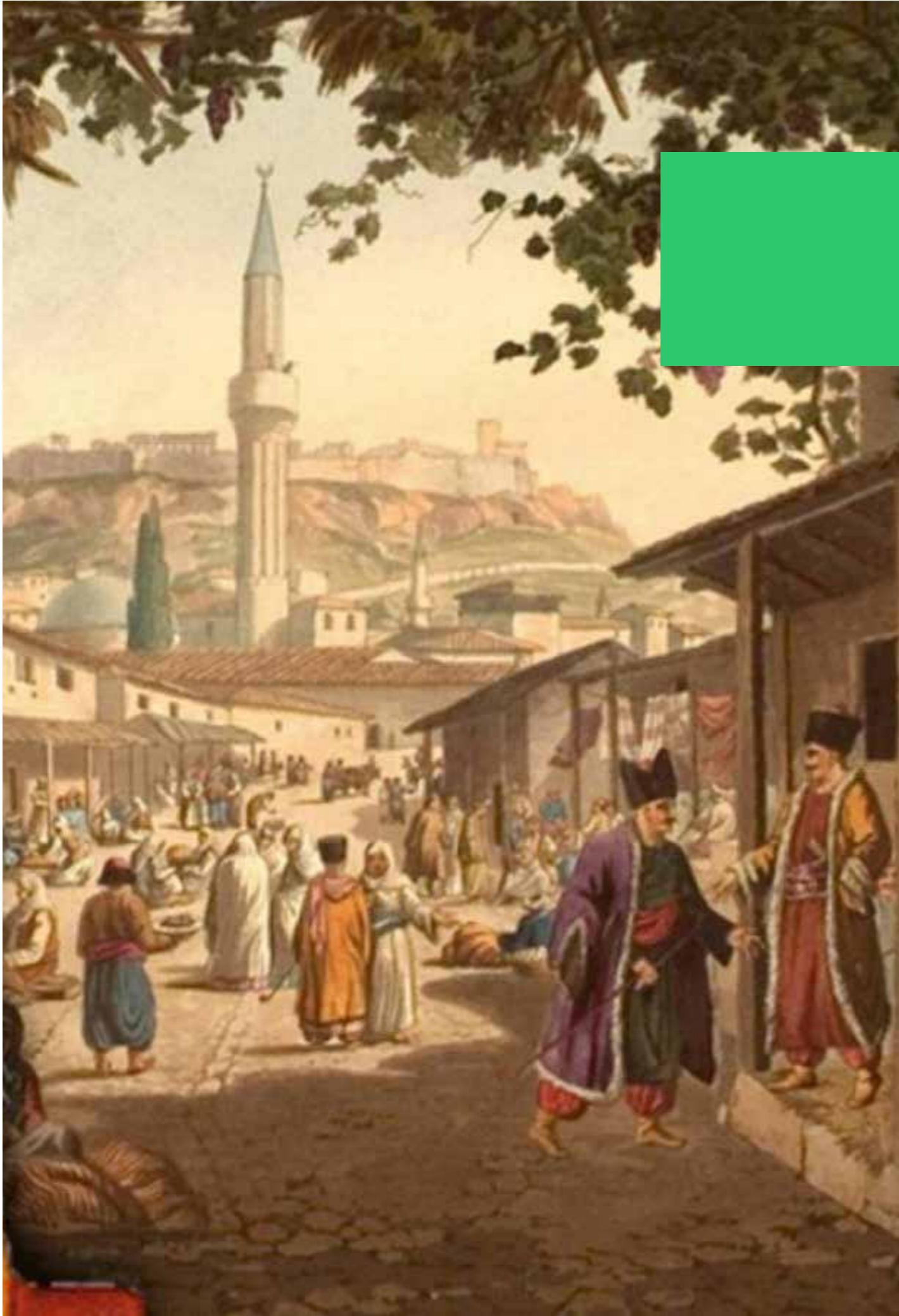
Düzen çözüldüğünde nedenler ve sonuçların açıklanıp daha sonra gelişecek olayların bilgisini elde etmek mümkün olacaktır. Spinoza'nın determinizm anlayışına göre ise aklın tamamen objektif oluşu mutlak determinizm olarak nitelendirilir. Determinizmin klasik açıklamasını 18. Yüzyılda Pierre-Simon Laplace yapmıştır. Bu açıklamaya göre evrenin bugünkü durumu, evrenin önceki durumunun sonucu; sonraki durumunun ise nedenidir. Indetermenizm: Herhangi bir kurala göre değil de rastgele veya özgür olarak ilerleme durumudur. Belirlenimsiz bir sistemde bir sonraki durumun ne olacağı önceden tam olarak kestirilemez. Öte yandan, hangi durumlardan birinin olacağı bilinebilir. Ancak konumuzda Determenizm ve Indetermenizm'i epistemolojik açıdan bilginin doğruluğuna bakarız.

Sonuç

Sonuç olarak baktığımızda mantık ve teknolojiyi birleşim olarak alabiliriz. Ancak, içinde felsefe ve mantıkta akıl yürütme kaidesiyle. Bunu sadece ampirist (empirist, deneyci) veya rasyonalist (akılcı) değil de, nesnel ve objektif bakıp,dejenere etmeden bakarsak ikisinin den doğa ve bilim den gelip ikisinin de amacını doğruya ve

Gerçeğe ulaşmak olduğunu, görüp sağlıklı bir ilişki kurabiliriz.

Samet Yolcular

MEVLANA' NIN İNSAN SEVGİSİ VE HOŞGÖRÜ ANLAYIŞI

Mevlana Celaleddin Rumi, 30 Eylül 1207'de bugünkü Afganistan sınırları içerisinde yer alan Belh şehrinde doğdu. Babası, ünlü İslam bilgini ve teolog Bahaeddin Veled'dir. Ailesi, Moğol istilaları nedeniyle Anadolu'ya göç etti ve Konya'ya yerleşti. Mevlana, babasının ölümünden sonra yerine geçerek ailesinin lideri oldu.

Mevlana, çeşitli İslam bilimleri ve felsefesiyle ilgilenerek geniş bir bilgi birikimi edindi. Mevlana'nın felsefe yapısı aşk, sevgi ve hoşgörüyle ayrılmaz bir bütün oluşturdu. Ona göre, evrenin temelinde bir aşk enerjisi yatar ve bu aşk, insanın Tanrı'yla birliğine ulaşmasına olanak tanır. Mevlana öğretilerinde ve eserlerinde sevmeyi, saymayı, seilmeyi ve hoşgörüü vurgulamıştır.

Mevlana için hoşgörü büyük anlam ifade eden bir kavramdır. Mevlana yaşadığı dönemde farklı etnik yapı veya kökenden olan insanlara hoşgörüyle yaklaşılmasını tavsiye etmiştir. İnsanlara ise bu öğretilerini eserlerle aktarmıştır. Mevlana'nın öğretileri, hoşgörü, şefkat ve anlayışı teşvik eder. Ona göre, insanlar birbirlerine karşı hoşgörlü olmalı ve diğerlerinin acılarına karşı duyarlılık göstermelidir. Bu, toplumsal barışın ve uyumun temelini oluşturur.

Mevlana'nın en önemli eseri olan "Mesnevi", felsefi düşüncelerini derinlemesine açıklar. Mesnevi, aşk, bilgelik, insan doğası, Tanrı ve evren gibi birçok konuyu ele alır ve bu konuları hikayeler, metaforlar ve şiirler aracılığıyla anlatır. Bu eser, Mevlana'nın felsefi ve manevi görüşlerinin temel kaynağıdır. Mevlana'nın felsefi düşünceleri, insanların manevi yolculuklarında rehberlik etmeye devam etmektedir ve onun öğretileri günümüzde hala derin bir etkiye sahiptir.

Gel, ne olursan ol yine gel, İster kâfir, ister mecusi, ister puta tapan ol yine gel, Bizim dergâhımız, ümitsizlik dergâhı değildir, Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel" sözü ile hoşgörlü düşüncesini yansıtmıştır.

Mevlana, hoşgörüü ve sevgiyi sadece diğer insanlara karşı değil, aynı zamanda kendimize karşı da uygulamamız gereken bir erdem olarak öğretmiştir. Hogörü ve sevginin kişinin iç dünyasında ki olumlu etmenleriyle kişilerin kendilerine de bu davranışları sergilemesi gerektiğini öğütlemiştir.

Mevlana, hoşgörünün iç huzuru ve ruhsal dinginlik için önemli bir anahtar olduğunu vurgular. Bu nedenle, insanlar arasında barış ve uyumun sağlanması için hoşgörünün her zaman öncelikli olması gerektiğini öğretir.

"Bir lokma ekmek, bin şükürle yenirse, Bin lokma bile az gelir bir güzel söze. Bir tek sevgi, bin fakire yetirse, Bin servet bile yetersiz gelir bir gülüşe."

AYŞENUR KAYA

GAZALİ VE FARABİ ' NİN BİLGİ GÖRÜŞÜ KARŞILAŞTIRMASI

El-Gazali (Gazzâlî) ve Farabi, İslam düşünce tarihinde önemli filozoflardır ve bilgi görüşleri farklıdır. İşte bu iki düşünürün bilgi anlayışlarının karşılaştırması:

El-Gazali (Gazzâlî)

Gazzâlî, her şeyden önce bir hakikat arayıcısıdır ve felsefeyle olan ilişkisi de aslında onun bu niteliği ile yakından ilgilidir.

el-Münkiz'da anlattığına göre Gazzâlî'nin eşyanın gerçek mahiyetinin ne olduğunu sorması ve bu konuda kesin bilgiye ulaşmak istemesi, onun yöntemli şüpheciliğinin başlangıç noktasıdır. Ne var ki bu temel sorunun üstesinden gelmek için önce doğru bilginin imkânı ve hangi yolla elde edilebileceğini araştırmak gerekiyordu.

Gazzâlî bu soruların mevcut anlayışların içinde kalarak ve farklı ekollerden birinin görüşünü benimseyerek cevaplandırılmayacağını fark etti. Şu halde yapılması gereken her türlü "aktarma kanaatleri" (el-akâidü'l-mevrûse) bir kenara bırakıp, doğrudan doğruya kendi zihinsel çabasıyla cevap aramaya girişmekti. Kendi deyimiyile yaradılıştan gelen "varlıkların hakikatlerini kavrama tutkusu" daha ilk gençlik yıllarında "taklitten kurtulup tahkike erme" çabasına dönüşür.

Gazzâlî'nin epistemolojik bir buhran halini alan ve iki ay kadar süren bu arayışı, onun bilgi ve yöntem anlayışının şekillenmesiyle sonuçlanır.

O güne kadar edindiği tüm aktarma bilgilerin ve doğrudan "bilgi" nin imkanı ve güvenilirliğini "şüpheci" ve "eleştirci" bir yaklaşımla değerlendirme ihtiyacını duyan Gazzâlî, bunu şöyle dile getirir:

"kendi kendime dedim ki, benim amacım sadece her şeyin gerçek bilgisine ulaşmaktır; o halde gerçekte bilginin ne olduğunu araştırmak gerekir."

Farabi

Fârâbî 'de bilgi probleminin biri psikoloji diğeri mantıkla bağlantılı iki temel boyutu bulunmaktadır. Bilgi, çeşitli aşamaları olan psikolojik bir süreç sonunda insan zihninde gerçekleşen bir olgudur. Bu bakımdan Fârâbî bilgi problemini nefis ve akıl kavramları çerçevesinde temellendirmeye çalışır. Ona göre düşünce ile varlık arasındaki bağlantı suret üzerinden gerçekleşir. Tür düzeyinde belirlenmeyi ifade eden suret bir bakıma tanımla aynı anlama gelir; dolayısıyla bir varolanın zihindeki karşılığı da suret olmaktadır.

Diğer taraftan tanım bağlamında ayırım (fasl) ve yakın cinsin bilinmesine karşılık gelen suret, kıyasta orta terime karşılık gelir. Fârâbî'ye göre suretin dış dünyada ve zihinde olmak üzere iki tür varlığı söz konusudur: Bunlardan ilki suretin cisimde bulunuşudur; zaten cisim suret almış maddeden ibarettir ve doğal varlık alanındaki her şeyin bir sureti vardır. İkincisi ise duyuda, hayalde ve akılda olmak üzere üç aşamada veya üç şekilde ortaya çıkar. Duyu aşamasında doğrudan sözgelimi "şu ağaç", "şu at" ve "Ahmet" gibi tikel varlıkların sureti algılanırken, hayal gücünde tam bir soyutlama gerçekleşmez, fakat tikel nesnelere bireysel özellikleri ile değil türsel boyutları ile idrak edilirler. Son aşama olan akılda ise suret tikel özelliklerden bütünüyle arındırılmış yahut soyutlanmış bir tümel olarak tasavvur edilir. Şu halde bilme, duyu ve hayal gücünden geçerek akılda gerçekleşen bir soyutlama işlemidir.

Bu yaklaşımı çerçevesinde duyu algısını bilginin başlangıcı sayarak Platon 'un "doğuştancı" teorisini benimsemediğini gösteren Fârâbî, bilginin kaynağı konusunda bir "duyumcu" (sensualist) gibi davranır. O, duyu ve hayal gücünden gelen izlenimlerin akıl tarafından nasıl bir işlemden geçirildiği yahut aklın soyutlama işlevini nasıl gerçekleştirdiğini açıklarken Aristoteles'ten beri Meşşâî gelenekte devam eden psikolojik akıllar teorisine başvurur.

Bu karşılaştırma, her iki düşünürün bilgi anlayışlarını ve yöntemlerini vurgulamaktadır. Gazzali, doğrudan gerçeği arama ve sorgulama yolunu seçerken, Farabi daha çok akıl ve duygusal algılara dayalı bilgiyi önemsemiştir.

Elanur Çakal

